

De Historische Hoek op Wieringen

Afgelopen zomer, op zaterdag 21 augustus, nam burgemeester Rian van Dam van de Gemeente Hollands Kroon officieel 'De Havenboet' in gebruik. De Stichting Onderdak Nautisch Erfgoed Wieringen (ONEW) is de eigenaar van dit gebouw aan de Vissershaven van Den Oever. Het gaat dienst doen als werkplaats en ontmoetingsruimte. Door: Wim de Bruijn

De Havenboet kwam tot stand dankzij giften en kleinere subsidies en twee belangrijke subsidies van Leader en het Waddenfonds. Maar bij elkaar hebben de vrijwilligers van ONEW maar liefst 2500 uur van hun tijd in de realisatie van dit gebouw ingestopt. Tjeerdo Wieberdink en Kees Hos vormen samen met Gerit Kater het bestuur van ONEW en die stichting is eigenaar van het gebouw dat eind 2020 tegen de dijk aan werd gebouwd, op 1,80 m hoge betonblokken. Enkele keren per jaar immers kan het water

door noordwesterstorm en springvloed op de kade komen, en dan wil je de zaak drooghouden. Ook de drijvende steigers voor de deur waaraan de voormalige vissersschepen liggen gemeerd kunnen mee omhoog langs de lange palen. Wie over de kade van de Vissershaven richting het Dok rijdt, komt langs vijf ligplaatsen voor zeilende vissersschepen die als Varend Monument zijn aangemerkt. In de volksmond wordt dit de Historische Hoek genoemd. Drie schepen hebben er een vaste ligplaats en er zijn twee ligplaatsen voor vergelijkbare schepen. Tijdens ons bezoek lag de botter *Trui* er. Het bestuur van ONEW ondersteunt de activiteiten die er rond de schepen uit de Historische Hoek plaatsvinden. Om de schepen te kunnen onderhouden moet er namelijk (veel) gevaren worden met betalende gasten.

Wieringer vloot

De Stichting zelf is geen eigenaar van de schepen. De Wieringer Aak *WR 173*, *Twee Gebroeders* is

boven: De *WR 4*, *Zelden Pas*, kon dankzij crowdfunding worden aangeschaft en kan nu toch op Wieringen blijven.

links: Het Wieringer Skuutje *WR 60*, *Jonge Jan*, is hier drooggevalen op het strand van Texel.

PEILSCHAALHUISJE

Naast de Havenboet staat een peilschaalhuisje dat in 1919 werd gebouwd en waarin toen elke dag de waterstand werd gemeten. Die standen werden per post naar Den Haag gestuurd. In Westerland staat ook nog zo'n peilhuisje en er hebben er langs de Zuiderzee meer gestaan. Zo waren de ingenieurs op de hoogte van de waterstanden bij de verschillende getijden en de invloed van de wind op de waterstand. Het huisje is aan een serieuze restauratie toe. Frappant is echter dat je onder het bord met uitleg nog een soort van bovenlicht ziet. Tjeerdo vertelde me dat het huisje, als het gerestaureerd zou worden, eigenlijk een heel stuk omhoog getakeld zou moeten worden, zodat de drempel van de oude deur weer op kadehoogte zou komen. Het is frappant dat de kade de laatste eeuw ongeveer een meter hoger is komen te liggen. Dit was niet alleen nodig vanwege de zeespiegelstijging maar ook omdat het water door de afsluiting van de Zuiderzee wordt opgestuwd.

boven: Dit uit 1919 stammende peilschaalhuisje staat naast de Havenboet. Let op het raampje bij de grond; de kade is in een eeuw een meter verhoogd!

sinds 1991 eigendom van de Vereniging Aak, met 320 leden, die zich inzet voor het in originele staat houden van deze aak. Dat is vooral mogelijk dankzij veel zelfwerkzaamheid door de leden van de vereniging, giften, gemeentelijke subsidie en het maken van tochten met maximaal 12 betalende gasten. De *WR 173* liep in 1916 van de helling in Workum. De eerste 45 jaar diende zij als vissersschip op en nabij het eiland Wieringen. Daarna was het vijftien jaar een recreatieschip en de laatste dertig jaar vaart het weer vanuit

Wieringen. In SdZ 2015.7 en 2018.5 schreven we al over de **WR 60, Jonge Jan**, het oudste Nederlandse vissersschip dat nog in de vaart was. Dit is een Wieringer Skuutje waarvan er tot 1880 veel zijn gebouwd. Door schaalvergroting in de visserij werden de Skuutjes vervangen door Wieringer aken. De WR 60 moet omstreeks 1840 zijn gebouwd op de werf van Alkema in Makkum. Na onderzoek van het hout van dit schip blijkt dat de eik al omstreeks 1690 begon te groeien in het Franse Moezelgebied. In 2012 begon Kees Hos bij zijn huis in Westerland aan de restauratie en ruim drie jaar later kon een zo goed als volledig gerestaureerd Skuutje feestelijk te water worden gelaten. Het schip heeft mooie lijnen en meet 9,80 x 3,30 m. Er kunnen maximaal 6 gasten meevaren en het is eigendom van de Stichting WR60 en WR4.

Crowdfunding actie

Tot slot ligt er de Wieringer Aak **WR 4, Zelden Pas**, tot voor kort nog eigendom van Kees Hos en nu ook eigendom van de Stichting WR60 en WR4. Deze aak werd in 1900 gebouwd bij scheepstimmerman Nijdam in Van Ewijcksluis (aan het tegenwoordige Amstelmeer, maar vroeger aan de Zuiderzee) voor visserman Jaap ten Bokkel. Kees Hos restaureerde ook deze aak geheel van 2000 tot 2004, het schip kreeg weer een natte bun en de zeilen werden met de hand genaaid van vlasdoek. Kees en zijn vrouw Iris hebben er al die jaren met plezier mee gevaren, ook veel met gasten. Het eigendom wordt voor hen echter te zwaar en bij verkoop zagen ze graag dat de aak op Wieringen zou blijven, want daar hoort het schip thuis. Dankzij een crowdfunding actie en een grote gift kwamen onlangs voldoende middelen binnen om de WR4

onder: De vloot ligt mooi in de hoek van de Vissers-haven van Den Oever. Het grote voordeel is dat de schepen aan de open Waddenzee liggen, dus het ruime water ligt om de hoek.

rechtsonder: Hier kunnen prima cursussen worden gegeven, er kan worden vergaderd en klein onderhoudswerk worden gedaan.

boven: De Havenboet staat 1,80 m boven de kade. Op het rechter betonblok staat een blauwe streep. Zo hoog kwam het water tijdens de stormramp van februari 1953. Rechts op de trap Tjeerdo Wieberdink en boven hem Kees Hos. Omdat de exploitatie van het gebouw (energie, onderhoud en verzekeringen) een jaarlijkse kostenpost is, blijft elke aanvullende ondersteuning welkom.

midden, rechts: De vijf ligplaatsen in de historische hoek van de haven van Den Oever. Tweede van links ligt de in 1875 in Muiden gebouwde botter *Trui* van de stichting tot behoud van de BU 130. De *Trui* wordt onderhouden en gevaren door Delftse studenten.

van Kees en Iris over te nemen en zelfs middelen te reserveren voor het onderhoud de komende jaren. Met deze aak kan met 10 betalende gasten worden gevaren.

Cursussen en opleidingen

Om met deze vloot te varen zijn er niet alleen vrijwilligers nodig om te schipperen en te maten, maar ook vrijwilligers voor het onderhoud en al het andere dat bij het 'reden' van schepen komt kijken. De stichting ONEW organiseert in dit kader al jaren cursussen. Een cursus voor Landrotten (voor personen die geen zeilervaring hebben) en een Schipperscursus

(voor personen die op termijn zelfstandig met dergelijke schepen willen gaan varen). Naast theoriecursussen wordt in de Havenboet ook een cursus zeilnaaien gegeven waar men leert om de zeilen (van natuurvezels) te onderhouden en te repareren. Maar zoals bij veel van de stichtingen en verenigingen die het varend erfgoed in stand houden slaat ook 'op Wieringen' de 'vergrijzing' toe. Het is niet eenvoudig om nieuwe, wat jongere, vrijwilligers te vinden die tijd en energie willen besteden aan deze vorm van vrijetijdsbesteding. En iedereen weet, als er niet met de vloot wordt gevaren, dan gaat de conditie snel achteruit.

links: Vrijwilligers zijn bezig met een maquette van Van Ewijcksluis rond 1900. Op de voorgrond de werf van Nijdam, erachter de haven waar de postboot naar Wieringen vertrok en waar ook een deel van de vloot lag. Rechts het station en de spoorlijn naar Schagen.

rechts: Niet alleen voor de maquette, maar ook voor de verkoop werden modellen van een Wieringer aak en het Skuutje ontwikkeld. Er zijn zelfs 3D geprinte modellen van het Wieringer Skuutje en de Wieringer Aak gemaakt, die ook te koop zijn voor modelbouwers.

Vaartochten

Vaartochten met derden zorgen voor geld in het laatje. Het meest in trek zijn de vaartochten die 45 tot 90 minuten duren. In die tijd is het mogelijk een gezellig tochtje in en rond de haven van Den Oever te maken en de vissersschepen en het dok rustig te bekijken. Zeiltochten van een hele of halve dag zijn natuurlijk ook mogelijk. Je kunt ook een droogvaltocht boeken, dan wordt met afgaand tij uitgevaren, de zeilen gaan omhoog en er wordt naar een zandbank gezeild. Daar aangekomen gaan de zeilen weer omlaag en kan, liggend achter het anker, worden drooggevalen. Als de vloed weer voldoende heeft doorgezet, gaat het weer ankerop en wordt

terug naar Den Oever gezeild. Deze tochten duren uiteraard langer, maar zijn wel veel avontuurlijker.

Behaaglijke plek

In De Havenboet heeft men nu dus de ruimte om de cursussen te geven en de varengasten te ontvangen. Er is ruimte voor klein onderhoud en er kan, ook door derden, worden vergaderd. Zelfs B&W van Hollands Kroon gaven aan dat men er wel wilde vergaderen. Het gebouw, geheel van hout, is uitstekend geïsoleerd en je hebt er een prachtig uitzicht over de haven. Vrijwilligers zijn bezig met een enorme maquette die de situatie van rond 1912 in Van Ewijcksluis in beeld moet

brengen. We zien onder meer het werfje van Nijdam, de spoorlijn en het stationsgebouw, tot waar de trein uit Schagen kwam. In Van Ewijcksluis kon je op de postboot stappen om het eiland Wieringen te bereiken. Dankzij een vernuftige takelinstallatie kan de maquette naar boven worden gehesen, zodat de ruimte eronder vrijkomt. De ruimte wordt verwarmd met infrarood panelen, die maar even aan moeten om het binnen behaaglijk te maken, daarna blijft alles, dankzij de isolatie, goed op temperatuur.

*Alle informatie is te vinden op: www.onew.nl
Op deze site is ook de bouw van De Havenboet stap voor stap te volgen.*